

ANDERS ISAKSSON:

Visionär postilla?

Tacky är ett ofta använt begrepp i reklamvärlden, en svåröversatt och mångtydig amerikansk term om skillnaden mellan image och verklighet; tacky kan beteckna allt möjligt, dålig smak, plumpa skämt, höga ideal och ljudande retorik, men med den gynnsamma egenskapen att det säljer.

Odd Eiken och Gunnar Hökmark:
Det goda Sverige 1986

Det finns mycket falsk tacky, spekulationer om att dölja det faktiska innehållet bakom en glansig yta, men riktigt äkta tacky – precis som genuin kitsch – kännetecknas just av sin omedvetenhet om att vara tacky. Yta och innehåll tycks utan synliga skavanker smälta samman till en enhet.

Odd Eikens och Gunnar Hökmarks bok "Det goda Sverige" ter sig just som äkta politisk tacky, en högspänd ideologisk vision av ett frihetens, kreativitetens, de fasta normernas och rättssäkerhetens samhälle som landar i något så banalt som krav på lägre skatter. Men eftersom boken speglar politisk tacky så rymmer skattefrågan – som det heter – "övergripande moraliska, ekonomiska och ideologiska perspektiv", dvs låg skatt ger hög moral och vice versa.

I själva verket är naturligtvis boken en pamflett mot socialdemokratin och dess samhälle, präglad av – som författarna säger – likformighetens mekanik, till systemet anpassade människor och utan annan moralisk kompass än den egna vinningens. Det är inte mycket som finner nåd när Hökmark och Eiken spanar ut över de senaste femtio årens samhälls-

utveckling; vart de ser så ser de bara rutton värdenihilism, omoral, allmän vilshenhet och bottenlös otrygghet mitt i rundgångens kvävande trygghet. Blott snart avklingande effekter av luthersk plikt-moral håller ännu nationen på fötter.

Mot detta avgrundsperspektiv ställs framtidens lågbeskattade och därmed kreativa entreprenör av gnosjötyp, framtidens hjälte och frälsare, visserligen jobbande för egen och barnens vinning men med ett hjärta av guld och alltid redo att trösta de betryckta. I 1990-talets moderata och nyliberala samhälle har det nämligen blivit en trend att vara social, lite av en plikt som författarna skriver i sitt visionära avslutningskapital "Ett brev från framtiden":

"Det anses t ex lite billigt att inte engagera sig i någon ideell organisation. Inom näringslivet ses det som lite av en plikt att ägna en betydande del av sin tid åt att jobba med ungdomar. – Röda korset har aldrig haft så många människor som arbetar frivilligt med att besöka interner på fängelset eller sjuka på sjukhuset. – Människor har en möjlighet att agera och hjälpa som inte fanns för tio år sedan. Vi har förstått tillvarons djupare dimensioner och vilka ideal som präglar vårt samhälle. Många människor inser att de inte fullgör sitt sociala ansvar som medborgare bara genom att betala skatt."

Skillnaden mellan äkta och falsk tacky i politiken handlar just om konsten att synas tala för alla när man i själva verket bara talar för några få, i praktiken driver gruppintresse under allmänintressets täckmantel. På detta område var socialdemokratin fram till 70-talet oöverträffat skicklig, men visionen har med åren och framgångarna förvandlats till en folkhemsmodell, välvilligt tänkt i teorin men

reglementerat till konstruktionen och därför föga eggande.

I stället har nu efterkrigstidens proletariserade medelklass fått en utopi att samlas kring, buren både av drömmen om en framtid i frihet och tron på en ny och mera medkännande människa och sålunda förbluffande lik vad socialdemokratin en gång predikade. Hökmark och Eiken ter sig som två kolportörer från fordomdags, för tillfället stationerade i Sodom och Gomorra men med biljetten till paradiset redan fixad.

Intressena och idealen skiftar, men den politiska tackyn består. Medan socialdemokratin en gång drömde om befrielsen från allt annat arbete än det absolut nödvändiga och att samhällets tillgångar skulle fördelas efter vars och ens behov, drömmer Hökmark och Eiken om entreprenörer och Nobelbelönade hjärtkirurger, som hyr in sig i landstingets helgtomma operationssalar. I den nyliberala utopin arbetar man helt enkelt som fan, stachanovit för sin egen skull visserligen, men ändå en allmänhetens och gemenskapens ödmjuka tjänare.

Medelklassens utopi sådan den tecknas i "Det goda Sverige" är således naket ekonomistisk, men det beror väl på att dess ideal ligger så nära i tiden, egentligen 40- och 50-talets samhälle, när avstånden mellan samhällsklasserna fortfarande var tydliga men ändå inte stötande stora. Samma strävan att höja underklassens ekonomiska standard fanns naturligtvis också i botten på socialdemokratins utopier, men man fick söka sig tillba-

ka till rousseauanska jägarsamhällen för att konkretisera sina visioner av jämlika villkor och rättvisa skattesystem.

Det dög ju inte så långt, så i praktiken blev dess mål att erövra det borgerliga samhället, att visa sig kunnig och utbildad nog för att behålla den politiska makt som dittills varit förbehållen andra. Därav följde satsningen på studiecirklar, egna högskolor, spridning av litteratur osv, i grunden en strävan att göra borgerlighetens egna bildningsideal till sina egna.

Ingenting blir som man tänkt sig, tyvärr. Socialdemokratin satsade på bred utbildning och akademiska examina åt folket, men bortsåg olyckligtvis från att överproduktion av medelklass får samma konsekvenser som överproduktion av vanliga varor: priserna faller.

Nu sitter tiotusentals förbittrade akademiker med magra löner och dryga studiekulder, socialt medlemmar av medelklassen men ekonomiskt på samma – eller lägre – nivå som majoriteten av folket, vrider och vänder på slantarna och minns att de bara en generation tidigare skulle ha varit män i staten, socialt respekterade och ekonomiskt välmående relativt den stora massan. Skatterna är nu samma gissel för medelklassen som en gång kapitalismen för underklassen, såsom i all äkta politisk tacky enkla lösningar på komplicerade samband.

"Det goda Sverige" är helt enkelt som Arndts postilla, uppbygglig för de redan troende. Det brukar ju också vara meningen med postillor.